

Do 1 marca br. powiaty mają czas na zawnioskowanie o przyznanie środków na realizację programu „Aktywny samorząd”. O założeniach tego programu oraz możliwych formach wsparcia rozmawialiśmy z Panią Matyldą Piątkowską, Rzecznikiem Prasowym Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Proszę nam przybliżyć jakie są założenia tego programu.

Matylda Piątkowska: Program „Aktywny samorząd” jest ważną częścią zadań Funduszu, stanowiącą uzupełnienie systemowego wsparcia państwa oferowanego osobom z niepełnosprawnością udzielanego w ramach kompetencji różnych instytucji. Fundusz podjął się dodatkowego wsparcia osób z niepełnosprawnościami finansowego w ramach programu „Aktywny samorząd” z uwagi na potrzeby sygnalizowane przez te osoby, a związane z procesem ich aktywizacji społecznej i zawodowej. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami. Program jest realizowany przez wszystkie powiaty, które przyjmując zaproszenie PFRON do jego realizacji, potwierdziły żywe zainteresowanie w rozwiązywaniu problemów swoich mieszkańców.

Warto przypomnieć, że w 2011 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Prezes Zarządu Związków Powiatów Polskich zawarli Porozumienie dotyczące współpracy w zakresie wspólnych działań samorządów powiatowych na rzecz realizacji karty praw osób niepełnosprawnych i ich integracji społecznej. Uruchomienie programu w 2012 roku było ważnym krokiem w kierunku wydajnego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie uzupełniły plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych i programach działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Program umożliwia samorządom powiatowym aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej.

Pomoc dostępna bliżej miejsca zamieszkania osoby wymagającej wsparcia oraz coraz bogatsza/pełniejsza oferta wsparcia w jednym miejscu, to kolejne założenie programowe. Wniosek można złożyć w bardzo długim okresie, a fakt, że wnioski są obsługiwane przez samorząd właściwy dla miejsca zamieszkania osoby niepełnosprawnej sprawia, że pomoc może być sprawniej realizowana i szybciej dociera do beneficjentów.

Kolejne założenie programu – to maksymalne uproszczenie procedury ubiegania się o wsparcie. W toku realizacji programu PFRON przygotował i bezpłatnie udostępnił osobom niepełnosprawnym i powiatom System Obsługi Wsparcia (SOW). Wnioski są rejestrowane za pośrednictwem specjalnej aplikacji przez internet. Wszystkie dokumenty niezbędne do złożenia wniosku lub zawarcia umowy dofinansowania lub jej rozliczenia, Wnioskodawca może skanować/powielać w formie elektronicznej i takie są podstawą obsługi złożonego wniosku. Bardzo dużym ułatwieniem dla osób z niepełnosprawnością jest możliwość wykorzystywania wprowadzonych już danych w przyszłości – w trakcie aplikowania o kolejne wsparcie ze środków PFRON.

Osoby niepełnosprawne mogą korzystać w naszym systemie z różnych form pomocy przy wypełnieniu wniosku: kreatora ułatwiającego aplikowanie, pomocy kontekstowej, bezpłatnej infolinii, a także mobilnego asystenta osoby niepełnosprawnej lub pracownika PFRON w punktach informacyjnych SOW, zlokalizowanych we wszystkich wojewódzkich oddziałach PFRON. Prócz tego udostępniliśmy Wnioskodawcom dedykowane kursy e-learningowe i kanał z filmami informacyjno-instruktażowymi, pokazujące „krok po kroku” w jaki sposób korzystać z systemu. Dzięki systemowi SOW składanie

wniosek o środki PFRON możliwe jest bez wychodzenia z domu, 24 godziny na dobę, co daje istotną przewagę nad tradycyjną formą papierową, która wymaga wizyt w urzędzie i często - czasochłonnych korekt wniosku.

Należy podkreślić, że założenia merytoryczne programu wynikają z rzetelnej diagnozy potrzeb. Przed realizacją programu PFRON zlecił „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, które dostarczyło wiedzy w zakresie aktualnie oczekiwanego wsparcia. Wśród wskazań badanych osób niepełnosprawnych najczęściej wymieniano zapotrzebowanie na: różnego rodzaju przyrządy/urządzenia/technologie (37%), ułatwienia w zakresie transportu i przemieszczania się (36%), komunikacji (17%) oraz dostępu do informacji (9%).

Dlatego cele szczegółowe programu obejmują:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez wyposażenie w różnego rodzaju sprzęty elektroniczne kompensujące braki funkcjonalne;
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych;
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie (dofinansowanie kosztów opieki nad dzieckiem);
- poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji.

W 2023 roku przeprowadzono ewaluację programu. Badana grupa liczyła niemal 4 tysiące osób z niepełnosprawnością oraz 214 przedstawicieli realizatorów programu (ponad 56% wszystkich PCPR). W wyniku przeprowadzonej ewaluacji przekazano do PFRON wniosek strategiczny o potrzebie kontynuacji programu z uwagi na duże zainteresowanie programem, wymierne efekty uczestnictwa wśród beneficjentów (w wymiarze społecznym, zawodowym oraz psychicznym, w tym samooceny), a także wysokie oceny przedstawicieli instytucji realizujących program oraz beneficjentów.

Na podstawie wyników badania dokonano korzystnych zmian w programie wychodzących na przeciw oczekiwaniom środowiska osób z niepełnosprawnością – przede wszystkim rozszerzono krąg adresatów wsparcia w Module II (pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym) - o osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności. W wyniku ewaluacji zaproponowano także rekomendacje operacyjne (usprawnienie mechanizmów wdrażania) sukcesywnie wprowadzane do programu.

Jakie środki będą przeznaczone na realizację tegorocznej edycji projektu, i w jaki sposób jednostki samorządu terytorialnego mogą się o nie ubiegać?

Matylda Piątkowska: PFRON sukcesywnie, każdego roku zwiększa nakłady na realizację programu. W 2024 roku jest to kwota 256.478.000 zł, o 15 milionów więcej niż w roku 2023. Z powiatami mamy zawarte umowy w sprawie realizacji programu. Przewidują one, że powiat każdego roku składa do oddziału PFRON wystąpienie o przyznanie środków na realizację programu w formie zaliczki. Środki w dyspozycji powiatu na realizację programu w danym roku mogą być zwiększane przez PFRON w zależności od zgłaszanych, kolejnych potrzeb. Taki tryb ubiegania się o fundusze stosujemy z powodzeniem od wielu lat. Bieżący monitoring i analiza zapotrzebowania na środki w różnych częściach

naszego kraju jest racjonalna, zmniejsza ryzyko niewykorzystywania przez Realizatorów programu dostępnych środków finansowych PFRON.

Proszę wskazać jakie formy wsparcia będą realizowane w ramach programu.

Matylda Piątkowska: W 2024 roku będą realizowane wszystkie formy wsparcia wskazane w programie. Jest ich 16. Są zgrupowane w dwóch modułach. Moduł I obejmuje 4 obszary interwencji zawierające 15 zadań adresowanych do różnych grup osób niepełnosprawnych doświadczających różnych problemów w kwestii aktywizacji społecznej i zawodowej:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, w tym:

a) Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
- Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu,
- Zadanie 3 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego,
- Zadanie 4 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu,

b) Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych,
- Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- Zadanie 3 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu wzroku,
- Zadanie 4 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy,
- Zadanie 5 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności,

c) Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:

- Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem

niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym,

- Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności,
- Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,
- Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności,
- Zadanie 5 – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania,

d) Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka;

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, adresowana do osób ze znacznym, umiarkowanym lub lekkim stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Szczegółowe warunki uczestnictwa w programie są wskazane w programie.

Proszę przybliżyć jak wygląda harmonogram realizacji programu „Aktywny samorząd”.

Matylda Piątkowska: Szczegółowy harmonogram realizacji programu „Aktywny samorząd” udostępnił na naszej stronie wszystkim zainteresowanym. Można zapoznać się z nim pod adresem: <https://www.pfron.org.pl/aktualnosci/szczegoly-aktualnosci/news/aktywny-samorzad-w-2024-roku/>. Taki sposób komunikacji - pełnej dostępności do informacji o zasadach programu, jest również przez nas praktykowany od lat i przynosi oczekiwane rezultaty – zainteresowanie udziałem w programie nie maleje, a my wciąż mamy satysfakcję z rozwiązywania istotnych problemów osób niepełnosprawnych.